

Г. О. Найда

Роль церкви в баченні Івана Франка
(за працями «Радикали і релігія»
та «Католицький панславізм»)

І. Франко ніколи не ототожнював релігійного вчення Ісуса Христа і функціонування церкви як суспільного інституту. Праці, в яких письменник порушує церковне питання, не є суто релігійною публіцистикою. У контексті релігійної проблематики І. Франко часто розглядає політичні та соціальні аспекти.

Однією з таких публіцистичних робіт є стаття «Радикали і релігія» (1898). Вона писалася як програмний документ Української Радикальної Партії, до якої тоді належав І. Франко.

Інформаційний привід праці – звинувачення УРП з боку духовенства в поширенні атеїстичних поглядів. Використовуючи засоби полеміки, автор статті майстерно спростовує закиди церковних діячів.

Головна функція церкви, за Франком, – пояснити народові, що таке правдива побожність і що таке релігія. Через те що протягом історії розвитку церкви духовенство, маючи матеріальну підтримку від держави, так і не зуміло розтлумачити людям, що таке релігія, цю функцію бере на себе Франко-публіцист.

Негативну роль церкви І. Франко вбачає в підтримці та поширенні більшою частиною духовенства поганської віри одночасно з християнством. Це призвело до викривлення образу Бога, до якого люди замість любові стали відчувати страх. Письменник звинувачує панотців у розпаленні ворожнечі між церквою та радикалами, за відсутність толерантності до інакодумців.

І. Франко виступає в статті новатором у висвітленні питання «віра – розум». Він розбиває канони щодо цієї пари слів як бінарної опозиції. На думку публіциста, раціоналізм не тільки не суперечить правдивій релігійності, але разом із вірою, любов'ю, доброю волею є основою релігії.

У памфлеті «Католицький панславізм» (1881) автор малює загарбницькі наміри католицької церкви. Інформаційний привід роботи – організація Ватиканом у Римі всеслов'янського свята Кирила та Мефодія у 1881 році. Мета такої «вистави» – схилити на свій бік слов'ян.

Використовуючи численні приклади, автор описує католицьку церкву як заполітизовану, дволичну, жорстоку структуру, в якій на практиці від християнства нічого не залишилося.

Франкова критика церковних організацій давала привід радянським дослідникам говорити про атеїзм письменника.

Актуальність теми полягає в тому, що і зараз у церковних громадах різних конфесій існують невідповідності між християнськими засадами і реальним способом життя духовенства та прихожан.